

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Door [Wouter Roorda](#) - 15 juli 2025
Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#)

Wat als de grootste filantropische organisaties in Nederland de handen ineenslaan om via 'collectieve actie' te komen tot 'structurele maatschappelijke verandering'? Dat is waar de Nationale Postcode Loterij, Stichting Democratie en Media en de *Quote 500*-families Brenninkmeijer en Van Vliet met hun filantropische fondsen Porticus en Adessium toe hebben besloten.

Tezamen beschikken zij over miljarden euro's en delen elk jaar niet alleen vele honderden miljoenen uit aan goede doelen, maar ook aan politiek activisme. Activistische ngo's zijn met dit geld en met de vorstelijke subsidies die zij jaarlijks ontvangen in staat het maatschappelijk debat naar hun hand te zetten.

Zo bleek onlangs uit een reconstructie in *De Telegraaf* dat partijleden tijdens het congres van GroenLinks-PvdA de hete adem van ngo's als Oxfam Novib, Artsen zonder Grenzen en Save the Children in de nek voelden om een motie voor een volledig wapenembargo tegen Israël te steunen. Ook roerden ngo's zich volop bij het verzet tegen de strafbaarstelling van illegaliteit.

Goed georganiseerd

Bij de protesten gaat het vaak om goed georganiseerde clubs die, ondanks hun soms links-extremistische opvattingen, volop aandacht en ruimte van de media krijgen, die uitstekende juridische bijstand hebben geregeld als ze in de problemen komen en die in een mum van tijd een plek voor zichzelf aan tafel hebben geregeld bij de overheid.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Achter de op het eerste gezicht spontane acties gaat een netwerk van ngo's en financiers schuil dat zorgt voor middelen, mensen en toegang. Zoals [Wynia's Week](#) al eerder berichtte, wordt veel radicale actie op links op directe dan wel indirecte wijze gefinancierd met belastinggeld. Ook zijn er grote binnen- en buitenlandse geldschieters die dit soort initiatieven financieren. Tegelijkertijd profiteren deze organisaties van belastingvoordelen of van een loterijvergunning die ze om niet van de overheid hebben gekregen.

De grootste geldschieters in Nederland hebben samen een fonds opgezet dat 'groepen burgers die zich met collectieve actie inzetten voor structurele maatschappelijke verandering' financieel ondersteunt. Dit Fonds Burgerbewegingen werd in 2023 opgericht op initiatief van [Stichting Democratie en Media](#) (SDM). SDM beheert de miljoenen euro's die vrijkwamen na de verkoop van diverse Nederlandse kranten aan De Persgroep (DPG).

Het Fonds Burgerbewegingen wil diverse 'grassroots'-bewegingen ondersteunen en richtte daartoe een Raad van Burgerbewegingen op die over de toekenning van het geld gaat. Daarbij behield SDM de doorslaggevende stem. Het deelde in 2024 70.000 euro uit, waarna de uitkeringen tijdelijk werden gepauzeerd.

De Raad wordt bevolkt door bekende en minder bekende linkse activisten, die zichzelf met hun pronouns voorstellen op de website van het Fonds. Ook wordt daar subtiel duidelijk gemaakt wat de termen 'inclusief' en 'gelijkwaardig' inhouden en welke maatschappelijke verandering in aanmerking komt voor geld. Het Fonds houdt niet van transparantie, want publiceert geen jaarcijfers.

Naast SDM draagt de Nationale Postcode Loterij bij, via de Stichting DOEN. DOEN is het persoonlijke goededoelenfonds van Postcode Loterij-oprichter Boudewijn Poelmann en de grootste beneficiënt van de loterij. De [Postcode Loterij](#) heeft met het gratis gebruik van het publieke eigendom [postcode](#) een licentie gekregen van de overheid die bijna gelijkstaat aan geld drukken.

Geen democratische legitimatie

Verder zijn daar de filantropische fondsen [Porticus](#) en Adessium, die tot de meest vermogende in Nederland behoren en die we vaak tegenkomen als het om [linkse goede doelen](#) gaat. Porticus deelt geld uit afkomstig van C&A-familie Brenninkmeijer en Adessium van beleggersfamilie Van Vliet.

Als twee van de rijkste families in Nederland, publiek gesteund loterijgeld en een fiscaal gestutte stichting zonder achterban zich gaan inzetten voor structurele maatschappelijke verandering, dan zouden alle alarmbellen af moeten gaan - omdat elke vorm van democratische legitimatie ontbreekt. Dat het stil blijft, heeft waarschijnlijk te maken met de doelen die het Fonds Burgerbewegingen ondersteunt.

Hoewel het budget beperkt lijkt, kan het - zoals ook expliciet de bedoeling is - vaak net het zetje geven om een beweging van de grond te krijgen. Meest in het oog springend is de financiering van

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Woonopstand, een 'landelijke woonbeweging' die met demonstraties in diverse steden een agenda van extreemlinkse snit propageert voor het oplossen van de woningnood. De Communistische Jongerenbeweging (CJB) werkt in Woonopstand eendrachtig samen met de radicale Woonbond en politieke partijen als de SP, GroenLinks en PvdA.

De aanwezigheid van gestaalde communistische kaders maakte dat een protest in oktober 2021 in Rotterdam uit de hand liep en eindigde in een gewelddadige confrontatie met de politie. Is dit de collectieve actie die SDM, de Postcode Loterij en de families Brenninkmeijer en Van Vliet voor ogen hebben voor het tot stand brengen van structurele maatschappelijke verandering?

50.000 euro voor Eva Rovers

De samenwerking tussen SDM, Postcode Loterij en Adessium houdt daar niet op. Tezamen met filantroop en multimiljonair Fred Matser en zijn Fred Foundation, bekend van donaties aan radicale dierenactivisten, ondersteunt men ook Bureau Burgerberaad (BB).

BB begon als een [burgerinitiatief](#). Eén van de oprichters is Eva Rovers. Zij is de partner van 'Denker des Vaderlands' David van Reybrouck en werkt samen met Extinction Rebellion. Rovers staat als directeur voor twee dagen in de week op de loonlijst van BB, wat de organisatie ruim 50.000 euro per jaar kost.

BB is opgericht in 2021 met als doel 'het stimuleren van goed georganiseerde burgerberaden, in het bijzonder rond vraagstukken op het gebied van klimaat, milieu en biodiversiteit'. BB maakte een vliegende start. Al meteen in 2022 doneert de Postcode Loterij een bedrag van 500.000 euro voor een periode van drie jaar. SDM (35.000 euro) en Fred Foundation (15.000 euro) trokken ook gelijk de knip. Opmerkelijk is verder een donatie van 5000 euro van Extinction Rebellion.

Meteen stroomden de opdrachten binnen. Zo waren er 'kennissessies' bij zeventien gemeenten en vier provincies en trad BB op als adviseur bij het door toenmalig klimaatminister Rob Jetten (D66) ingestelde Expertteam Energiesysteem 2050. Ook adviseerde BB de minister over de opzet, uitvoering en publiekscampagne van het Nationaal Klimaat Burgerberaad (NKB). Tal van ministeries en bestuursorganen wonnen informatie in bij een club die nog geen jaar bestond en niet had laten zien over unieke expertise te beschikken. Wel publiceerde Rovers, voorheen bekend als biograaf van Boudewijn Büch, in 2022 de bestseller *Nu is het aan ons. Oproep tot echte democratie*. Hierdoor kreeg ze in vrijwel alle media een podium om burgerfora te promoten. Ook was ze zo slim om in het bestuur van BB twee D66'ers op te nemen. Benito Walker en Mpanzu Bamenga waren waarschijnlijk geen onbekenden van klimaatminister Jetten.

In 2023 voegde Adessium zich bij de financiers en doneerde 100.000 euro. SDM gaf ook nog eens ruim een ton. Voor advies, trainingen en workshops maakten diverse overheidsorganen 80.000 euro over, naast 12.000 euro aan subsidie. In het activiteitenverslag meldde BB volop betrokken te zijn bij de voorbereidingen van het NBK.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

In 2024 was de organisatie gegroeid tot 3,4 fte. De totale baten bedroegen 507.000 euro. Hiervan was 369.000 euro afkomstig uit fondsenwerving, met de Postcode Loterij, Adessium en SDM als grootste geldschieters. Beide laatste doneerden opnieuw elk 100.000 euro. Uit geleverde diensten kwam 138.000 euro binnen, dankzij klussen voor met belastinggeld gefinancierde instellingen en organisaties, zoals de rijksoverheid, provincies, VNG, Staatsbosbeheer, Nationale Jeugd Raad, scholen, zorgorganisaties, bibliotheken en tientallen gemeenten.

Budget niet openbaar

BB meldde trots vijf gespreksleiders te leveren voor het NBK en ook betrokken te zijn in verschillende adviesfuncties. Ook leverde het in opdracht van het ministerie van Klimaat en Groene Groei een rapport over 'sleutelfactoren voor succesvolle opvolging van burgerberaden'. Dergelijke opdrachten zijn een lucratieve manier om ngo's met geld te ondersteunen, zo zagen we eerder bij de [Eiwittransitie](#) en de [Stichting Natuur & Milieu](#). Voorzitter van het bestuur is inmiddels ex-VVD-Kamerlid Mark Strolenberg, in lijn met het van kleur verschieten van de verantwoordelijke klimaatminister, sinds 2024 Sophie Hermans.

BB trad tevens toe tot de Nederlandse Democratie Coalitie (NDC), een samenwerkingsverband van ngo's die zich inzetten 'voor het versterken en verdedigen van de democratie in Nederland en daarbuiten'. Dit is een initiatief van [PAX](#) dat in 2021 het licht zag. Het wordt financieel gesteund door SDM, Adessium en het Vfonds. Het Vfonds drijft nagenoeg volledig op donaties van de Postcode Loterij.

Hoewel NDC zegt te streven naar meer democratie en transparantie zijn het jaarlijks budget, de namen van de vijftien partners en de meer dan 500 'Bondgenoten' niet openbaar. In de stuurgroep zitten naast PAX organisaties als het Nederlands Helsinki Comité, Bits of Freedom, Free Press Unlimited, Transparency International met ex-D66-politica Lousewies van der Laan, Defend Democracy en Foundation Max van der Stoel. Wat al duidelijk maakt dat het om een links feestje gaat.

Professioneel apparaat

Als 'coördinator' bij NDC functioneert voormalig PvdA-Kamerlid Niesco Dubbelboer, die we eerder tegenkwamen bij de eveneens door SDM gesteunde actiegroep [De Goede Zaak](#). Hij blijkt tevens verbonden aan de Lokale Democratie Coalitie (LDC) en Agora Europe, die allebei eveneens partner zijn van NDC. Bij LDC vinden we ook Eva Rovers terug. Agora Europe blijkt ook gemeenten en provincies te adviseren en te ondersteunen bij de inzet van burgerberaden.

Een andere partner is The Hague Academy for Local Government. Dit is een non-profit onderwijsorganisatie voortgekomen uit de VNG, die naast beperkte bijdragen van deelnemers grotendeels drijft op overheidsfinanciering. Zo'n driekwart van het budget is afkomstig van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, waarvan het leeuwendeel uit de pot voor ontwikkelingshulp. NDC werkt intensief samen met de VNG en het College voor de Rechten van de Mens.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Kort en goed: voor het realiseren van linkse idealen is een professioneel lobby- en actie-apparaat opgetuigd, dat beschikt over voldoende financiële middelen, betaalde krachten en lijntjes met de media en de overheid om invloed uit te oefenen en als tegenmacht te fungeren bij 'ongewenste' ontwikkelingen. De gevolgen gaan waarschijnlijk steeds zichtbaarder worden.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat als donateur mogelijk. [Doet u mee?](#)
Hartelijk dank!

Door [Menno Tamminga](#) - 15 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#)

Vier minuten. Langer had een meerderheid van de Tweede Kamer afgelopen donderdag niet nodig om akkoord te gaan met een reddingsactie à 270 miljoen euro voor de marinewerf van scheepsbouwer Damen Shipyards. Alleen SP-fractievoorzitter Jimmy Dijk nam het woord voor een stemverklaring. Tegen!

Formeel stemde de Kamer niet over de reddingsactie voor het familiebedrijf in Gorinchem (12.000 werknemers; 35 werven over de hele wereld). De Kamer verklaarde zich donderdag 'deugdelijk geïnformeerd' over een wijziging in het zogeheten Defensiematerieelbegrotingsfonds. Na het zomerreces moet een echt debat volgen. Mosterd na de maaltijd.

De Tweede Kamer besliste over de reddingsactie op basis van een vertrouwelijke brief die voor de rest van Nederland vertrouwelijk is gebleven.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Lachertje

Beseffen de Kamerleden die vóór stemden dat zij een lachertje maken van hun verantwoordelijkheden en hun belangrijkste recht? Het budgetrecht. Debat voeren. Alle informatie wegen. De uitgaven vaststellen waar een minister het maar mee heeft te doen. Waar is Pieter Omtzigt als de Kamer hem nodig heeft?

De miljoenensteun voor Damen roept vooral vragen op. Waarom steun? Waarom Damen? Wie volgt?

Om te beginnen de steun. In principe geeft de rijksoverheid geen steun aan particuliere bedrijven, tenzij... Om steun te krijgen moet volgens de overheid zelf aan tenminste drie voorwaarden zijn voldaan. De onderneming moet van strategisch economisch of maatschappelijk belang zijn. Het moet in de kern gezond zijn. Andere belanghebbenden moeten ook hun steentje bijdragen.

Voldoet de steun aan Damen hieraan? Nee.

Damen is in geldnood gekomen als gevolg van tekortkomingen bij de bouw van zes fregatten voor Duitsland. Opdrachtwaarde: 7 miljard euro. Damen haalt de tussentijdse mijlpalen niet. Geen mijlpaal, geen geld, wel hogere kosten. De kas loopt leeg. Daarom staat Damen inmiddels met de rug tegen de muur.

Dat zou op zich geen reden zijn voor steun, maar... Nederland heeft zelf drie orders voor verschillende marineschepen uitstaan bij Damen. Een probleem voor Damen is een probleem voor de Koninklijke Marine én voor Nederland als betrouwbare partner. Juist nu de NAVO-lidstaten een ware bonanza voor defensieopdrachten gaan ontketenen moet Nederland erbij zijn.

Het strategisch economisch belang van Damen is daarom duidelijk. Maar is Damen ook in de kern gezond? Sceptis is op zijn plaats. De haperende uitvoering van de Duitse opdracht is een rode vlag. Nog een rode vlag: Damen en drie (voormalige) topmanagers zijn gedagvaard wegens vermoedens van omkoping en fraude in geschrifte.

Wat doet Berlijn?

Derde criterium: wat doen andere belanghebbenden? Durven de banken van Damen deze financiering niet aan? Veelzeggend. Doet de top van het bedrijf boete, bijvoorbeeld met salarisverlaging? Wat doet Duitsland, de opdrachtgever voor de bouw van de fregatten? Als Damen voor Den Haag van vitaal belang is, moet dat zeker ook zo zijn voor Berlijn. Zolang Duitsland niet thuis geeft, voldoet de steun niet aan de criteria van Nederland. Europa heeft de mond vol van samenwerking bij defensie-aankopen. Damen is een eersteklas testcase of Duitsland én wellicht ook Frankrijk meehelpen.

De vervolgvraag bij de steun aan Damen is: wat staat ons nog meer te wachten?

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

U wist al dat grote banken van vitaal belang zijn en desnoods worden genationaliseerd. Ook KLM is in de coronapandemie in 2020 met geld en garanties gered. Ook in de energiesector treedt de rijksoverheid op als redder in de financiële nood (Warmteling in Zuid-Holland) en als kapitaalverschaffer (netbeheerder Stedin).

Minder bekend is dat het rijk, indirect, via een lening aan staatsinvesteringsbank Invest-NL, 65 miljoen euro op tafel heeft gelegd voor SIF, een beursgenoteerd bedrijf dat funderingen bouwt voor windmolens op zee. In 2020 overwoog de overheid zelfs een kapitaalinjectie van 50 miljoen euro in de toen noodlijdende Hema. Dat ging niet door.

'Belangrijke toeleverancier'

De lening aan Damen is de tweede keer dat de overheid het maritiem-industrieel complex van bedrijven steunt. In 2020 droeg de overheid bij aan de redding van IHC, een specialistische werf voor de baggerindustrie (Boskalis, Van Oord) én voor de marine.

Een paar maanden geleden heeft de overheid daar een vervolg aan gegeven met 70 miljoen euro garanties op kredieten die investeringsmaatschappij HAL aan IHC heeft verstrekt. IHC is namelijk een 'belangrijke toeleverancier' bij de bouw van vier onderzeeboten voor de Koninklijke Marine op de Franse defensiewerf Naval.

Blanco cheque

Bovenstaande opsomming onderstreept dat staatssteun en reddingsacties langzaam maar zeker weer ingeburgerd raken na het echec van scheepsbouwer en industrieconcern RSV. In 1983 ging RSV na jaren aan het overheidsinfuus bankroet. De slechte ervaringen van toen lijken wel vergeten. Een nieuwe generatie politici en crisismanagers gelooft weer in staatssteun. Wie volgt? Denk aan de energie- en defensiesectoren.

Afgelopen donderdag schreef de Tweede Kamer een blanco cheque. Het is symptomatisch voor de luchtigheid en de lichtzinnigheid bij het beheren van de schatkist. Deze maand is het (toevallig) tien jaar geleden dat ook Nederland instemde met de moeder aller Europese reddingsacties: steun voor Griekenland. De coronapandemie was de volgende fase. Een coronafonds met eurobonds, tot uw dienst Brussel. Ook steun aan Oekraïne blijkt soms een fait accompli.

De Tweede Kamer heeft zich onlangs dapper uitgesproken tegen eurobonds als financiering van Europese defensie-uitgaven. Maar deze obligaties zijn vooralsnog theorie. De 270.000.000 euro voor Damen is serieus geld dat gewoon wordt overgemaakt.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Door [Roelof Bouwman](#) - 15 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#)

Nergens ter wereld was het milieu zo'n vieze bende als in de landen van het 'reëel existierende socialisme'. Toch is de klimaatbeweging doortrokken van antikapitalistische sentimenten en duikt steeds vaker Karl Marx op als inspiratiebron. Hoe kan dat?

Hoewel grootheden als Willem Frederik Hermans, Harry Mulisch en Jan Wolkers in 1972 niet met nieuwe romans kwamen, was het toch een prachtig boekenjaar. Maarten Biesheuvel debuteerde met de verhalenbundel *In de bovenkooi*, van Gerard Reve verscheen *De Taal der Liefde*, en ook werden we getraakteerd op *Bleekers zomer* (Mensje van Keulen) en, nog veel mooier, *Mijn kleine hersentjes* (Johnny van Doorn).

Maar wie in 1972 écht wilde meetellen, dweepte met een heel ander boek: het *Rapport van de Club van Rome*, ondertitel *De grenzen aan de groei*. Verschenen als vijfhonderdste titel in de vermaarde Aula-reeks van uitgeverij Het Spectrum, gespecialiseerd in 'het wetenschappelijke pocketboek'.

Het *Rapport van de Club van Rome*, waarvan de Amerikaanse systeemwetenschapper Dennis Meadows de belangrijkste auteur was, is wel gekarakteriseerd als een vroege milieueffectrapportage op wereldschaal, althans een dappere poging daartoe. De centrale boodschap was ronduit deprimerend: door vervuiling, bevolkingsgroei, voedselgebrek en uitputting van grondstoffen zou de wereld begin eenentwintigste eeuw ten onder gaan.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Een religieus beïnvloed volkje

Dat het rapport gruwelijk slecht was geschreven en dat – zoals kritische lezers al meteen vaststelden – de meeste modellen en berekeningen oorverdovend rammelden, voorkwam niet dat *De grenzen aan de groei* nergens ter wereld zo'n succes werd als in Nederland. Er gingen maar liefst 250.000 exemplaren over de toonbank. Daar konden Maarten Biesheuvel, Gerard Reve, Mensje van Keulen en Johnny van Doorn niet aan tippen.

Waarom sloeg het apocalyptische 'een minuut voor twaalf'-denken van Meadows en zijn co-auteurs juist in onze contreien zo aan? In 1982, in een interview met *NRC Handelsblad* ter gelegenheid van het tweede lustrum van *De grenzen aan de groei*, kwam toenmalig Shell-directeur Gerrit Wagner met een verklaring. 'We zijn,' zei hij, 'een religieus beïnvloed volkje, dat zich meer dan andere volken gewend is ethische en morele vragen te stellen'.

Die analyse snijdt nog steeds hout. Schuld, boete, zelfkastijding, ondergangsprofetieën, verkettering van ongelovigen en – in de persoon van Greta Thunberg – zelfs een Heilige Maagd: ook het huidige klimaatactivisme is doortrokken van godsdienstige sentimenten. Geen wonder, in een land waar het christendom eeuwenlang een reusachtige impact had. Genieten, zo werd generaties Nederlanders door pastoors en dominees voorgehouden, heeft bijna altijd een zondige keerzijde. Het in het *Rapport van de Club van Rome* gepredikte geloof dat we met onze naoorlogse welvaart feitelijk zelfmoord aan het plegen waren – en dat we ons dus per direct dienden te bekeren – paste helemaal in dat stramien. Het was een-op-een het klassiek-christelijke beeld van de brede weg met 'aardse geneugten' die leidt tot het verderf, versus de sobere en veeleisende smalle weg die leidt tot behoud.

Maar misschien is dat niet het hele verhaal. Want het *Rapport van de Club van Rome* viel ook in vruchtbare aarde omdat de boodschap ervan aansloot bij het linkse levensgevoel van de jaren zeventig. Zo zag je maar weer eens hoeveel ellende het vermaledijde kapitalisme veroorzaakte: niet alleen oorlogen, ongelijkheid en uitbuiting van arbeiders, maar ook verspilling van grondstoffen, uitputting van energiebronnen en vergiftiging van ons leefmilieu.

Vieze bende

Het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en haar Oost-Europese satellietstaten leerde ons rond 1990 wat de gevolgen zijn van antikapitalistisch milieubeheer. Lucht, water en bodem bleken aan gene zijde van het voormalige IJzeren Gordijn vervuild op een schaal die niemand voor mogelijk had gehouden. Als het ergens ter wereld een vieze bende was, dan in de landen van het 'reëel existierende socialisme'.

Toch horen milieu en links in 2025 nog steeds bij elkaar. In dat kader wordt ook Karl Marx (1818-1883), de befaamde Duitse (co-)auteur van onder meer *Het Communistisch Manifest* en *Het Kapitaal*, steeds vaker opgewarmd. 'Misschien was Marx niet direct een diepgroene denker, hij is wel iemand die welkome aanknopingspunten biedt voor de klimaatbeweging,' schreef Jaap Tielbeke in 2018 in *De Groene Amsterdammer*. Dat was nog een gematigd geluid, vergeleken met wat sindsdien

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

volgde.

'Marx lezend realiseren we ons dat de milieuproblematiek geen historische vergissing is, maar fundamenteel samenhangt met de mens als redelijk wezen,' analyseerde filosoof Paul Cobben, emeritus hoogleraar aan de universiteit van Tilburg, in zijn boek *Marx bevrijd. Natuur en vervreemding in de 21ste eeuw* (2022). 'Marx laat zien dat menselijk ingrijpen in de natuur leidt tot zelfvervreemding: wij mensen ondermijnen ons bestaan als wezens die zelf deel uitmaken van de natuur. Deze zelfvervreemding cumuleert in de kapitalistische samenleving.' Op de cover van Cobbens boek: Marx met een groene baard.

Eco-socialisme en klassenstrijd

Inmiddels laat ook de GroenLinkse jongerenorganisatie Dwars zich niet langer onbetuigd. Op haar website verscheen onlangs een pleidooi voor 'ecosocialisme' als 'alternatief voor het kapitalisme'. 'Door "eco" aan het socialisme toe te voegen, erkennen we dat de mens en natuur onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden,' aldus de auteurs. 'Op die manier kunnen we de klassenstrijd met klimaatrechtvaardigheid verenigen, omdat het uiteindelijk een strijd is tegen hetzelfde systeem, het kapitalisme.' Boven de tekst: een groen Marx-portret.

Dat de heilige vader van het wereldcommunisme dodelijk is voor natuur en milieu, kennelijk is dat nog niet vaak genoeg bewezen.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat als donateur mogelijk. [Doet u mee?](#)
Hartelijk dank!

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Door [Hans Roodenburg](#) - 15 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#) - [Asiel](#) - [Henri Bontenbal](#) - [Migratie](#)

‘Deze zaal zit vol met ophitsers en vol met mensen die te laf zijn om daartegen op te staan,’ zei Esther Ouwehand, fractieleider van de Partij voor de Dieren, in haar stemverklaring tijdens de vergadering van de Tweede Kamer op 3 juli. Daar werd gestemd over de asielwetten van de inmiddels afgetreden PVV-minister Marjolein Faber.

Het betrof de Wet invoering tweestatusenstelsel en de Asielnoodmaatregelenwet, die met 95, respectievelijk 94 stemmen vóór - van de coalitiepartijen en klein rechts - werden aangenomen. Wat de laatstgenoemde wet betreft werden aarzelende Kamerleden van NSC en SGP over de streep getrokken door een toezegging van de minister dat er nog advies zou worden gevraagd aan de Raad van State over de kwestie van de strafbaarstelling van illegaal verblijf en hulp aan illegalen.

Al met al een bijna tweederdemeerderheid dus. Dat is, afgaande op de vele opiniepeilingen over asiel, in lijn met de opvattingen van een grote meerderheid van de kiezers. Democratie op zijn best. Applaus lijkt hier beter op zijn plaats dan een tirade à la Esther Ouwehand.

Misplaatste ophef

De ophef in de media en in het Kamerdebat over deze asielwetten is misplaatst. Soortgelijke wetgeving is in de ons omringende landen allang van kracht. Dit geldt ook voor de strafbaarstelling van illegaal verblijf en van hulp aan illegalen. Dat onderdeel werd door Geert Wilders, gebruikmakend

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

van de afwezigheid van een aantal linkse Kamerleden, op de valreep aan de Asielnoodmaatregelenwet toegevoegd.

De strafbaarstelling van illegaal verblijf in ons omringende landen toont onderlinge verschillen, maar komt er kort samengevat in de praktijk op neer dat zaken doorgaans als administratieve/bestuurrechtelijke overtreding worden afgedaan. Ook als gevangenisstraf mogelijk is, zoals in Duitsland.

Anders ligt het wat betreft hulp aan illegalen. Als het gaat om humanitaire hulp (de spreekwoordelijke Heilsoldaat die een kop soep uitdeelt aan onder een brug verblijvende illegale vreemdelingen) worden betrokkenen overal met rust gelaten, ook als dergelijke hulp niet expliciet van strafbaarstelling is uitgesloten. Dat zal in Nederland niet anders gaan, en daar is geen extra advies van de Raad van State, zoals toegezegd in het Kamerdebat, voor nodig. Waar het gaat om hulp aan illegalen die is bedoeld om overheidsbeleid gericht op terugkeer naar het land van herkomst te saboteren, kent men daarentegen in omringende landen weinig clementie en zijn serieuze straffen wel aan de orde. Dat strekt Nederland ten voorbeeld.

Zoals gezegd zal, ondanks de strafbaarstelling van hulp aan illegalen, de humanitaire hulp buiten schot blijven. Alle opwinding erover is misplaatst. Dat CDA-fractievoorzitter Henri Bontenbal hier een nummer van maakte ('totaal onbegaanbare weg') is niet fraai, maar bij gebrek aan goede argumenten om tegen de wetsvoorstellen te stemmen, moet je als politicus toch wat. De strafbaarstelling fungeerde zo vooral als een stok om de hond te slaan.

Opwinding was er ook buiten de Tweede Kamer. Korpschef Janny Knol van de Nationale Politie ventileerde in een publieke verklaring scherpe kritiek, qua inhoud en procedure, op het amendement inzake de strafbaarstelling van illegaal verblijf. Zou de korpschef van mening zijn dat al die andere landen waar vergelijkbare wetgeving bestaat de verkeerde afslag hebben genomen?

Ook los daarvan is dit een bedenkelijke actie van de korpschef, een actie die past in een trend die we de laatste tijd wel vaker zien. Denk aan de ambtenaren van Buitenlandse Zaken, die op de stoep van het ministerie protesteerden tegen het beleid van hun minister, en aan de saboterende ambtenaren van toenmalig minister Faber, waarover straks meer. De regel is dat ambtenaren hebben uit te voeren wat de politiek van hen vraagt - en niet omgekeerd.

Zand in de machine

De Wet invoering tweestatusenstelsel is te beschouwen als reparatiewetgeving van de Vreemdelingenwet uit het jaar 2000 van toenmalig staatssecretaris Job Cohen (PvdA). In laatstgenoemde wet kregen degenen die geen persoonlijke vervolging te vrezen hadden dezelfde uitgebreide rechten als degenen voor wie dit wel gold. Omdat Nederland in dit opzicht een buitenbeentje was geworden in Europa, werd ons land zo extra aantrekkelijk als bestemming voor asielzoekers.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Dat toenmalig minister Faber erin is geslaagd om in een half jaar tijd met de uit het coalitieakkoord voortvloeiende wetgeving op de proppen te komen, en deze vervolgens (via haar opvolger) aangenomen te krijgen, is een prestatie van formaat. Dat zij niets presteerde, zoals de oppositie en de media keer op keer beweerden, is een mythe gebleken. Dit te meer daar zij heeft moeten opboksen tegen ambtenaren die er alles aan deden om 'zand in de machine te strooien', zoals Arnon Grunberg onthulde in *Buitenhof*.

Pyrrusoverwinning?

De Raad van State streeft er volgens *de Volkskrant* naar om 'eind augustus, begin september' met het gevraagde advies te komen over de strafbaarstelling van illegaal verblijf en hulp aan illegalen. De Eerste Kamer kan in dat geval meteen na het reces beginnen met de behandeling van de Asielnoodmaatregelenwet, waarvan de strafbaarstelling onderdeel is. Of dit wetsvoorstel en de Wet invoering tweestatusenstelsel het in de senaat gaan halen, is echter de vraag.

De coalitie had in de Eerste Kamer al geen meerderheid, zelfs als de onberekenbare VVD'ers niet buiten de boot zouden vallen en we de zetels van klein rechts (FvD, JA21 en SGP) meetellen. Inmiddels zijn nog twee leden van BBB uit de fractie gestapt, waarvan één is overgestapt naar D66. Als die twee zouden voorstemmen en ook 50plus over de streep kan worden getrokken, dan lukt het. De kans dat uit de CDA-fractie nog voorstemmers opstaan is gering.

Dat de Tweede Kamer de asielwetten met een grote meerderheid heeft aangenomen, zou zo bezien kunnen uitdraaien op een pyrrusoverwinning van de voorstanders. Echter, met die bijna tweederdemeerderheid is een politiek feit geschapen dat nog lang kan doorwerken. Om te beginnen kan het worden uitgebuit in de aanloop naar de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 29 oktober. Partijen uit het kamp van de voorstemmers kunnen het dan bijvoorbeeld tegenstemmer Henri Bontenbal knap lastig maken, wetende dat diens potentiële kiezers in meerderheid voorstanders zijn van een strenger asielbeleid.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Door [Calvin Schukking](#) - 15 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#) - [Asiel](#) - [Henri Bontenbal](#) - [Migratie](#) - [Zorg](#)

Privéklinieken en zelfstandige behandelcentra worden steeds populairder. Ze blijken sneller, efficiënter en klantvriendelijker dan de traditionele ziekenhuizen. Maar die laten dat niet op zich zitten.

Het aantal particuliere klinieken in Nederland – zowel privéklinieken als zelfstandige behandelcentra (zbc's) – is tussen 2013 en 2023 meer dan verdubbeld, van ongeveer 320 naar 743. De klinieken bieden van oudsher vooral cosmetische/plastische, dermatologische, oogheelkundige en orthopedische zorg, maar de laatste jaren nemen ze ook steeds vaker kaakchirurgie, medisch-specialistische revalidatie en gynaecologische zorg voor hun rekening.

Zie bijvoorbeeld de DC Klinieken, met inmiddels vijftien vestigingen. 'Onze 900 zorgprofessionals helpen jaarlijks zo'n 160.000 patiënten,' meldt de website. Andere bekende namen: cosmetische kliniek Velthuis, de Proctos Kliniek (gespecialiseerd in aandoeningen van de anus en de endeldarm) en zbc's als Bergman Clinics (onder meer huidbehandeling en knie- en staaroperaties) en Xpert Clinics (hand- en polszorg).

Personeelstekorten

Waarom zijn deze particuliere klinieken de laatste jaren zo populair geworden? De vergrijzing is een belangrijke factor. Steeds meer mensen doen een beroep op eerstelijnszorg zoals fysio-, ergo- en

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

podotherapie, maar ook medisch-specialistische en cosmetische zorg. De klassieke gedachte is dat de zorgbehoevende zich dan wendt tot de huisarts en/of het ziekenhuis als eerste aanspreekpunt. Maar in de sector zorg en welzijn staan ruim 50.000 vacatures open, waarvan ongeveer 10.000 bij ziekenhuizen en overige medisch-specialistische zorginstellingen. En dan heeft ook nog eens ongeveer 60 procent van de huisartsenpraktijken een aanmeldstop, waardoor veel Nederlanders geen dokter in de buurt kunnen vinden.

Particuliere klinieken hebben daarentegen minder last van personeelstekorten. Dat komt vooral omdat ze (meestal) alleen tijdens kantooruren zijn geopend. Verpleegkundigen hoeven daarom niet - zoals in ziekenhuizen - avond, nacht en/of weekenddiensten te draaien. Meer regelmaat en minder werkdruk dus, en ook de kleinere, hechtere teams maken het werk aantrekkelijk.

De wachttijden in de ziekenhuiszorg overschrijden al lange tijd de zogenoemde Treeknorm. Dat zijn de in 2005 door zorgaanbieders en zorgverzekeraars gemaakte afspraken over aanvaardbare wachttijden. Vorig jaar luidde de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) de noodklok. Op een neuroloog wachten patiënten gemiddeld zeven weken langer dan zou moeten. Voor maag-, darm- en leverziekten is de gemiddelde wachttijd ruim zeventien weken. Alleen bij de operatieve behandeling van prostaatacarcinoom bedraagt de gemiddelde wachttijd minder dan zeven weken. Alle andere behandelingen zitten daar ruim boven.

Dat is waar particuliere klinieken zich weten te bewijzen. Omdat ze vaak zijn toegespitst op één specialisme, kunnen ze klantgerichter te werk gaan dan ziekenhuizen. Particuliere klinieken scoren dan ook hoog als het gaat om patiënttevredenheid: er is minder tijdsdruk, een rustige, kleinschalige omgeving en minder 'ziekenhuisgevoel'.

Kortere wachtlijsten

Dankzij de specialisatie in één of enkele vakgebieden werken de particuliere klinieken bovendien efficiënter dan ziekenhuizen. Dat leidt tot betere behandelingen én tot kortere wachtlijsten, zo bleek in 2022 uit een onderzoek van de NZa. Zo bedraagt de wachttijd voor een heupvervangende in een universitair medisch centrum gemiddeld ruim 24 weken, in een ziekenhuis twaalf weken, en in een zbc vier weken. Voor een knievervangende staan wachttijden van respectievelijk 28,8, 12,7 en 4,3 weken en voor een staaroperatie 8,3, 9,6 en 6,7 weken.

Ook werken zbc's vaak goedkoper dan ziekenhuizen, die nogal eens kampen met overhead. Zolang het gaat om verzekerde zorg, maakt dat voor patiënten uiteraard geen verschil. In privéklinieken ligt dat anders: daar wordt vooral onverzekerde zorg geboden.

'Eigenmerk klinieken'

Sinds de particuliere klinieken, als het gaat om planbare, niet-complexe zorg, belangrijke spelers zijn geworden, proberen de ziekenhuizen terrein terug te winnen. Ze hebben de laagcomplexe zorg

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

immers nodig om dure zorg, zoals 24/7-spoedzorg, te kunnen blijven bekostigen. Met 'eigenmerk' focusklinieken hopen de ziekenhuizen de zorgconsument (terug) te lokken. Overal in het land openen ze hun deuren en adverteren de 'ziekenhuis-zbc's' met korte toegangstijden en een hoog serviceniveau. Goed voorbeeld doet kennelijk nog altijd goed volgen.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat als donateur mogelijk. **Doet u mee?** <https://www.wyniasweek.nl/doneren/>? Hartelijk dank!

Door [Eric Vrijzen](#) - 12 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#) - [Asiel](#) - [Henri Bontenbal](#) - [Migratie](#) - [Zorg](#) - [Defensie](#)

Nederlandse onderzeeboten dragen de naam van stoere zeeroofdieren. Van de vier boten uit de Walrusklasse zijn er na ruim dertig jaar nog drie in bedrijf. De eerste boot, Zr. Ms. Walrus, werd in 2023 na 31 jaren trouwe dienst, uit de vaart genomen. De boot wordt gekannibaliseerd. De onderdelen zijn nodig om Zr. Ms. Zeeleeuw uit 1990, Zr. Ms. Dolfijn uit 1993 en Zr. Ms. Bruinvis uit 1994 operationeel te houden tot 2034. Vanaf dat jaar komen vier nieuwe onderzeeboten beschikbaar. Volgens het in 2024 getekende contract met de Franse staat en de Franse scheepswerf wordt de eerste boot, de 'Orka' binnen tien jaar geleverd. Meteen daarna volgt de 'Zwaardvis'. In de daarop volgende jaren volgen de 'Barracuda' en de 'Tijgerhaai'.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Dreigende capaciteitskloof

Defensie verzekert dat geen vertraging zal optreden, maar in marinekringen bestaat enige ongerustheid. Het is al vreselijk dat de Nederlandse marine één van de vier onderzeeboten moet missen. De komende jaren moet ook een tweede onderzeeboot aan wal worden getrokken, omdat het gewoon niet verantwoord is om er langer mee te blijven varen. De roemruchte Onderzeedienst moet het dan tot 2034 uitzingen met een halve vloot.

Den Helder hoopt vurig dat er op de Naval-scheepswerf in het Franse Cherbourg geen vertragingen ontstaan, want dan ontstaat er een 'capability gap', een capaciteitskloof. Dan zijn er tijdelijk géén Nederlandse onderzeeboten actief.

Het in bedrijf houden van onderzeeboten is zó specialistisch dat je niet zomaar even kunt stoppen om na een paar jaar weer vrolijk verder te gaan. Dan heb je een kennisachterstand en die is in oorlogsomstandigheden fataal. Vandaar het belang van continuïteit.

Vooraf dankzij de Walrusklasse speelt Nederland op marinegebied mee in de NAVO. De Walrus, de Zeeleeuw, de Dolfijn en de Bruinvis zijn veel kleiner dan de grote Amerikaanse, Britse en Franse kernonderzeeboten. Die laatste zijn heer en meester op grote diepte in de oceanen. De Nederlandse boten zijn juist beter inzetbaar vlak onder vijandelijke kusten. In marinejargon: 'Bruin water.'

Perfect spionageplatform

De Nederlandse boten zijn op hun beurt weer iets groter dan de Duitse en Noorse onderzeeboten. Daarmee vergeleken, hebben ze ook een grotere actieradius. Zonder logistieke ondersteuning blijven ze langer op zee dan de Duitse of Noorse boten. Ook zijn ze wereldwijd inzetbaar. Zowel in de ijskoude wateren in Arctische gebieden als in het warme water van de Caraïbische Zee kun je ermee opereren. Ze zijn ook berekend op wateren met sterk verschillende zoutgehaltes. Je kunt de Nederlandse boten langdurig inzetten voorbij het Suezkanaal, in zee-engtes als de Straat van Hormoez en in de Perzische Golf.

Wat heeft Nederland daar te zoeken? Nou, als je de vrije scheepvaart op de wereldzeeën wilt verdedigen, zul je fregatten moeten uitsturen en die laat je voorafgaan door onderzeeboten. Zij doen het verkenningswerk. Omdat ze in het diepste geheim opereren, kan één onderzeeboot een complete vijandelijke vloot bedreigen en verlammen. Met hun superieure sensortechnologie zijn onderzeeboten - vlakbij de vijandelijke kust - ook het perfecte spionageplatform. Dankzij de Walrusklasse kan Nederland hierin voorzien. Binnen het Atlantisch bondgenootschap is dat een belangrijke 'niche capaciteit'.

James Bond-achtige werkzaamheden

Verder kunnen de onderzeeboten stiekem 'special forces' aan land zetten. Eén voor één klimmen de

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

mannen in een zeer nauwe koker in de dikke huid van de onderzeeboot. De 'kikvorsen' ademen vanuit een zuurstoffles. Onder hen wordt het luik gesloten. De koker stroomt vol water. Alleen al het idee dat je in een afgesloten, krappe cilinder zit, die langzaam volstroomt, is claustrofobisch. Maar de mannen tikken drie keer met een hamertje zachtjes op de ijzeren wand, ten teken dat ze zich 'happy' voelen. Met een hendel draaien ze het bovenluik open, zwemmen naar buiten, maken het luik weer dicht. Ze zitten nu op tientallen meters diepte. Op de bovenkant van de boot schroeven ze, ieder voor zich, een onderwaterscooter los. Hiermee vertrekken ze naar een gevaarlijke klus in vijandelijk gebied. Om daarna weer terug te keren en via de koker in de drukhuid weer aan boord te klimmen van hun onderzeeboot. James Bond-achtige werkzaamheden, maar dan niet voor de film.

Verder kunnen de Nederlandse onderzeeboten met hun Mk-48 torpedo een formidabele klap uitdelen. Aan boord van Zr. Ms. Bruinvis in de Golf van Oman liet de commandant mij eens door de periscoop kijken naar een van de grootste containerschepen ter wereld op een paar mijl afstand. Een verbluffend beeld. De Bruinvis deed een oefening. De bemanning van het containerschip had niks in de gaten. De officieren en matrozen van de Bruinvis gniffelden: 'Ze moesten eens weten wat we met ze zouden kunnen uithalen!'

Wordt een Mk-48 met het nodige vakmanschap gelanceerd, dan explodeert hij onder de romp van een vijandelijk schip. Door de ontploffing ontstaat een enorm vacuüm, waardoor het schip onder het eigen gewicht finaal doormidden breekt en hopeloos ten onder gaat.

Het was de bedoeling om de Zeeleeuw, Dolfijn en Bruinvis in hun nadagen ook nog te voorzien van Tomahawk-kruisraketten. Dan zou de Koninklijke Marine vanuit de onderzeeboten ook aanvallen kunnen uitvoeren op vijandelijke doelen tot vele honderden kilometers landinwaarts. Dan zou Nederland echt meedoen met de grote jongens. Maar dat gaat niet door. Geen Tomahawks voor de Walrusklasse en evenmin voor de opvolgende Orka-klasse.

Zware tegenvaller

De fregatten van de marine krijgen wel Tomahawk-kruisraketten van de Amerikaanse producent Raytheon. Maar de onderzeeboten dus niet en dat is voor Defensie een zware tegenvaller. Een onderzeeboot kan zich veel dichterbij een vijandelijke kust wagen dan een fregat. Daardoor kun je met je raketten vanuit een onderzeeboot meer vijandelijke doelen uitschakelen: het bereik van je raketten is immers groter. Je hebt een extra lange arm.

In kleine onderzeeboten moeten kruisraketten vanuit horizontale torpedobuizen worden gelanceerd. Vanaf oppervlakteschepen en zeer grote onderzeeboten kan dat vanuit verticale lanceerbuizen. De horizontaal te lanceren Tomahawks voor onderzeeboten van Nederlands formaat worden al een tijdje niet meer door Raytheon geproduceerd. Defensie hoopte samen met bondgenoten die productie weer te laten opstarten. Onlangs moest staatssecretaris Gijs Tuinman (BBB) de Tweede Kamer echter meedelen dat het plan geen doorgang kan vinden. De Amerikanen en Britten werken niet mee en daardoor wordt het te duur om de Tomahawks zo aan te passen dat Nederlandse onderzeeboten ermee aan de slag zouden kunnen.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Belofte doorgeprikt

Voor de Orka-klasse is nu een Europees type kruisraket ('Joint Strike Missile') uitgekozen, die samen met Noorwegen en Spanje geschikt zal worden gemaakt voor inzet vanaf onderzeeboten. Dat klinkt als een nogal hachelijk Europees avontuur, maar Tuinman stapte daar in de Tweede Kamer luchtig overheen. Hij zei dat de Europese raketten goedkoper zijn dan de Amerikaanse Tomahawks. 'En het grote voordeel is dat het een Europees project is en dat het de strategische autonomie van Europa versterkt', aldus de bewindsman.

Toen zijn voorganger Van der Maat (VVD) begin 2024 door de PVV-Tweede Kamerfractie werd gevraagd naar het risico dat de Tomahawks niet beschikbaar zouden komen voor de oude en nieuwe onderzeeboten, ontkende hij dit stellig. Die Tomahawks zouden er komen, ook voor de onderzeeboten. Maar inmiddels is die belofte doorgeprikt.

In het marinewereldje wordt dit de eerste grote tegenvaller van de Franse onderzeebotendeal genoemd. Niet doordat de boten van Franse makelij ongeschikt zouden zijn, maar doordat ook de industriële belangen van de bondgenoten meespelen. De Amerikanen piekerden er niet over om hun kruisrakettentechnologie te delen met Franse wapenleveranciers, want dat zijn behalve bondgenoten vooral ook concurrenten. Vlak voordat het demissionaire kabinet Rutte-IV medio maart 2024 besloot de bouw van de onderzeeboten aan Frankrijk te gunnen, hadden de Amerikanen al tevergeefs gewaarschuwd. Anonieme bronnen dreigden via *de Telegraaf* dat de onderzeeboten van Franse makelij niet zouden kunnen meedraaien in het 'Maritime Strike-project' waarvoor Nederland in Washington moest aankloppen.

Van der Maat ontkende. Zijn VVD drong aan op een deal met de Fransen. In zijn tijd als premier, hield Mark Rutte altijd vol: 'De beste boot voor de beste prijs.' Uiteindelijk bleek de Franse offerte verreweg de goedkoopste. De vergelijking tussen de Franse aanbieder (Naval), het Zweeds-Nederlandse voorstel (Saab-Damen) en de Duitse propositie (Thyssenkrupp marine systems, TKMS) draaide eerst en vooral om de prijs. De Fransen waren anderhalf miljard euro, dus een kwart goedkoper dan de Duitsers of de Zweden-Nederlanders. Logisch dat de order naar Frankrijk ging. Naval beloofde bovendien dat de Nederlandse industrie voor een miljard euro zou participeren in de bouw van de onderzeeboten.

Bedrijfsmodel van printerfabrikant

Het werd een nogal rommelige besluitvorming. Door het nieuws over de deal met de Fransen te lekken naar RTL4 en *de Telegraaf* probeerde de VVD de zaken voor te koken. Rechtse Kamerleden - onder wie BBB'er Gijs Tuinman, de latere staatssecretaris - vertrouwden het niet. Werd de Nederlandse industrie - in casu Damen Shipyards - terzijde geschoven, omdat concurrent Naval werd geruggesteund door de Franse staat? Was het een eentweetje tussen premier Mark Rutte en president Emmanuel Macron? Kon het bedrijf goedkoop leveren, om later binnen te lopen met gepeperde tarieven voor onderhoud en updates?

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

De vuistregel in de defensieindustrie is dat je het bedrag van een levering naderhand nog kunt verdubbelen met inkomsten uit service, onderhoud en reparaties. 'Het is hetzelfde bedrijfsmodel als dat van de printerfabrikanten van zo'n twintig jaar geleden. Die verkochten de apparaten voor een habbekrats en lieten de consument vervolgens woekerprijzen betalen voor de inktpatronen', zegt een marinebron.

Paniek in de tent

Naval is feitelijk staatseigendom en heeft een bredere financiële rugdekking dan een familiebedrijf als Damen of zelfs de private onderneming TKMS. Dat laatste bedrijf begon nog een rechtszaak, omdat het zich door Defensie bedrogen voelde, maar kreeg van de rechter geen gelijk. Toenmalig staatssecretaris Christophe van der Maat (Defensie) bezwoer in de Kamer dat er een eerlijke vergelijking was gemaakt en dat Naval niet dankzij staatssteun 'kunstmatig goedkoop' kon inschrijven.

Op een onbewaakt moment had VVD-Kamerlid Claire Martens echter een berichtje uitgestuurd op social media: 'Op deze manier laten we Nederlands belastinggeld wegvloeien, terwijl wij uitstekende bedrijven hebben die deze boten kunnen bouwen.' Tja, dat was precies wat PVV, BBB, SGP en zelfs de SP beweerden. Paniek in de liberale tent! Het berichtje werd ingetrokken, maar niet snel genoeg. Het werd eerst nog even gekopieerd door een voormalig VVD-Kamerlid, die het op zijn beurt weer deelde op social media. André Bosman, voormalig volksvertegenwoordiger uit Zeeland en gewezen straaljagerpilot, vond dat de Nederlandse industrie ten onrechte werd gepasseerd.

Hoe kon PvdA zo diep zinken?

Het werd nog erger. De Kamerleden werden strikt vertrouwelijk geïnformeerd over de prijs-kwaliteitsvergelijking. Officieel was er een richtprijs van 5,5 miljard. De Fransen zaten daar ver onder met hun prijs. Kat in het bakkie? Nee, de PVV lag dwars. Eigen industrie eerst.

Daarop begon GroenLinks-PvdA ook te stuiten. Deze partij was eigenlijk voorstander van de aanschaf van vier onderzeeboten bij de Franse werf, maar dreigde toch tegen te stemmen. De logica was partijpolitiek. Er was een rechts kabinet met de PVV in de maak. Indien de PVV niet pal stond voor de onderzeebotendeal, dan zou GroenLinks-PvdA het toekomstige kabinet in deze kwestie niet aan een meerderheid helpen.

Typisch Haags vernuft, maar op Pier 19 in Den Helder, de kade van de Onderzeedienst, moet het met afgrijzen zijn gevolgd. Hoe kon een ooit trotse regeringspartij als de PvdA zó diep zinken dat ze een politiek spelletje bedreef met een miljardendeal voor een van de zwaarste wapensystemen van de krijgsmacht?

Uiteindelijk steunden alle, op dat moment nog toekomstige, regeringspartijen (PVV, VVD, BBB en NSC) de deal. Ook GroenLinks-PvdA stemde voor. Dat ging met de onbegrijpelijke motivering dat de PVV níet tegen was, dus mocht ook de linkse fractie haar hart volgen en voorstemmen. Al met al was het politiek met een zeer kleine p en een belediging voor de moedige bemanningsleden in de huidige

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

en toekomstige onderzeeboten.

Angstwekkend weinig voortgang

Op het moment dat Kamerleden zulke politieke manoeuvres uithalen, zou je ze een voor een in zo'n krappe koker in de drukhuid van een onderzeeboot willen stoppen en langzaam het waterpeil laten stijgen. Een paar ogenblikken in de situatie van de kikvorsen van de Special Forces, dat zou ze leren. Maar ja, de Haagse beslissing over de onderzeeboten was eindelijk gevallen en de Admiraliteitsraad in Den Helder reageerde opgelucht.

Eind goed al goed? In september tekende de kort tevoren aangetreden staatssecretaris Gijs Tuinman (BBB) het contract met de Fransen. De kersverse minister van Economische Zaken, Dirk Beljaarts (PVV), had inmiddels een overeenkomst gesloten met Naval over de participatie van Nederlandse bedrijven als Royal IHC, Van Halteren en anderen. In een juichend persbericht verkondigde Tuinman: 'Bouw van onderzeeboten gaat nu echt beginnen.'

Maar negen maanden nadien, blijft het stil. Behalve die tegenvaller met de Amerikaanse kruisraketten, wordt er angstwekkend weinig voortgang gemeld.

Barracuda

Volgens Naval loopt het project geheel volgens schema. Viceadmiraal Jan Willem Hartman, Commandant Materieel en IT van Defensie, deed onlangs op LinkedIn verslag van zijn bezoek op 28 mei aan Cherbourg. Die dag werd een Barracuda-kernonderzeeboot uit de fabriekshal van Naval gereden. Medewerkers van het Commando Materieel en IT (COMMIT) zijn inmiddels aan het werk in Cherbourg. 'We leggen samen het fundament voor een sterke, weerbare en toekomstbestendige Onderzeedienst', schreef Hartman. Over het precieze ontwerp van de Nederlandse boten en over de betrouwbaarheid van de tijdsplanning repte de viceadmiraal niet.

Is er eigenlijk al een ontwerp? In de wandelgangen van de Tweede Kamer deed tijdens defensievergaderingen het verhaal de ronde dat Naval simpelweg de voorkant van een niet-nucleaire onderzeeboot kon combineren met de achterkant van een kernonderzeeër. Was het maar zo simpel. Aangezien beide types een afwijkende diameter hebben, kun je ze niet zomaar aan elkaar lassen en moet je toch echt een nieuw type Orka ontwerpen.

Fundamenteel verschillende types

Naval bouwt Barracuda-onderzeeboten (ook wel Suffrenklasse) die weliswaar geen kernwapens hebben, maar wel een kernreactor voor de voortstuwing. Nederland zal een van de nieuwe boten Zr Ms Barracuda noemen, maar dat is verwarrend. De vier boten van de Koninklijke Marine krijgen een diesel-elektrische voortstuwing: om de zoveel uur moet de boot naar boven om op geringe diepte te 'snuiveren'. Er is zuurstof nodig om de dieselmotoren te laten draaien en de batterijen op te laden.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Daarna duikt de boot naar de diepte. Hoe diep is staatsgeheim.

Volgens experts vergt zo'n boot een heel ander ontwerp dan de Franse Barracuda. Een nucleair voortgedreven onderzeeboot heeft eigenlijk altijd energie genoeg. Een diesel-elektrische boot moet voortdurend zijn batterijen sparen. Het concept van beide types is fundamenteel verschillend. Maar hoe dit wordt opgelost, blijft voorlopig onbekend.

Maritieme maakindustrie

Hoopgevend voor de Nederlandse industrie was in juni de ondertekening van een overeenkomst tussen Naval en Royal IHC. Volgens Economische Zaken zullen ook andere bedrijven in de maritieme maakindustrie van het onderzeebotenproject profiteren. Maar spijkerharde leveringscontracten zijn er nog niet. Er worden vooral feestelijke intenties ondertekend.

Opvallend was ook de overeenkomst die Defensie eind 2024 sloot met Damen Shipyards. Dat bedrijf was gepasseerd bij de onderzeebotenorder, maar werd ineens door VVD-minister Ruben Brekelmans en BBB-staatssecretaris Gijs Tuinman uitverkoren als huisleverancier van de Koninklijke Marine. De komende decennia wordt de complete marinevloot vernieuwd. Dus is het volgens Defensie van strategisch belang dat Nederland een zelscheppende marinebouw behoudt. Ineens werden alle Haagse kaarten op Damen gezet, behalve dan voor de allergrootste opdracht, de bouw van onderzeeboten. Want contract is contract, de onderzeeboten komen uit Frankrijk.

Door vertraging bij het ontwerp van Duitse fregatten, raakte Damen dit voorjaar in liquiditeitsmoeilijkheden. Het kabinet-Schoof trok 270 miljoen euro uit om de scheepsbouwer uit de financiële sores te helpen. Dit onderstreept het belang van een nationale marinebouw, maar des te vreemder is het natuurlijk dat Nederland bij de onderzeebotenorder voor een Franse werf koos.

Marineofficieren prijzen straks de kwaliteit van hun nieuwe boten, want dat hoort nu eenmaal zo. Je wilt afschrikken en dus ben je trots op je adequate bewapening. En het moet gezegd: Naval heeft volop ervaring met onderzeeboten. Maar voor politici ter rechterzijde blijft die Franse onderzeebotendeal een steentje in de schoen. Hopelijk blijken het de beste boten voor de beste prijs. Maar rechtse politici beseffen dat een Nederlandse marinewerf van Frankrijk nooit zo'n grote opdracht zou hebben gekregen.

Het grotere politieke plaatje is dat van een meer Europese oriëntatie van Defensie. Minder afhankelijkheid van Amerika betekent dat Nederland op militair vlak meer met Frankrijk zal samenwerken en desnoods ook onder de Franse atoomparaplu moet kunnen schuilen. 'Ik denk dat dat nu al het geval is', fluisterde een Franse betrokkene op een moment dat de onderzeebotendeal nog moest worden gesloten.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Nederlandse vloot gaat integreren met de Franse

De Koninklijke Marine zal vaker met de Marine Nationale gaan oefenen en optreden. In de beleidsstukken van Defensie wordt het terloops aangekondigd. In een beslissende D-brief over de onderzeeboten van 15 maart 2024 aan de Tweede Kamer, schreef VVD-staatssecretaris Van der Maat dat de Nederlandse vloot min of meer zal integreren met de Franse vloot.

Zijn formulering: 'De beoogde materieelsamenwerking met Frankrijk zal een strategisch karakter krijgen. Deze samenwerking kan een opstap bieden naar operationele samenwerking op onderzeebootgebied. Het gunnen van de order voor de levering van onderzeeboten kan een impuls geven aan toekomstige (materieel) samenwerking op andere capaciteitsterreinen, en verdere verdieping van de bredere (veiligheids-) samenwerking met Frankrijk.'

Voilà!

Wat hier eigenlijk stond, was dat de Nederlandse sterke man Mark Rutte en de Franse opperbevelhebber Emmanuel Macron elkaar eens diep in de ogen hadden gekeken. En dat ze als vrienden besloten hadden het 'strategisch' aan te pakken.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat als donateur mogelijk. [Doet u mee?](#)
Hartelijk dank!

Door [Bart Jan Spruyt](#) - 12 juli 2025

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#) - [Asiel](#) - [Henri Bontenbal](#) - [Migratie](#) - [Zorg](#) - [Defensie](#) - [Kabinetsval](#) - [Radicalisering](#)

Nu het experiment van het kabinet-Schoof is mislukt, dreigt ons land in de ban te komen van linkse obstructie, linkse *framing* en linkse beeldmisvorming. Het is te hopen dat het realisme van de staatsraison het van deze sentimentele gewetenspolitiek gaat winnen.

De dames en heren die ons, het volk, vertegenwoordigen, zijn een week of acht met vakantie. Begin september keren zij van hun vakantieverblijven terug, het demissionaire kabinet heeft dan inmiddels een begroting voor 2026 opgesteld, en daar zal de discussie over gaan. Over de vraag of we gaan bezuinigen op overheidsuitgaven of het financieringstekort laten oplopen om 'noodzakelijke uitgaven' te doen. Na een enkele week van discussie gaan we weer uiteen om ons volledig te wijden aan de campagne voor de verkiezingen van eind oktober. En misschien dat we dan over ruim een jaar, gerekend vanaf nu, een nieuw kabinet hebben. Zo gaat het, zo ging het en zo zal het gaan.

Enige verwachting

Over de samenstelling van het nieuwe kabinet laat zich slechts speculeren. Wel weten we nu al wel dat het geen 'extraparlamenteair' kabinet zal zijn, dat de nieuwe premier niet partijloos zal zijn en dat de fractievoorzitters in de Tweede Kamer niet de politiek leiders van hun partijen zullen zijn. Dat experiment is mislukt. En als we daar nog eens over nadenken, in een terugblik op een jaar Schoof, is dat eigenlijk best jammer.

Voor velen zal het kabinet-Schoof een kabinet om snel te vergeten zijn. Ik had er vanaf het begin enige verwachting van, of misschien beter geformuleerd: ik hoopte dat het terecht zou blijken om er enige verwachting van te koesteren. In de eerste plaats omdat er eindelijk een kabinet leek te komen dat recht deed aan de verkiezingsuitslag en aan het gezonde verstand van het grootste deel van de Nederlandse bevolking. En dus werk kon gaan maken van de problemen die gewone Nederlanders met terechte zorg vervullen: zorgen over de bestaanszekerheid, de ongebreidelde migratie, het tekort aan huizen.

Maar het is misgegaan. Een belangrijke oorzaak van de mislukking was de bemensing. Met name de PVV is er de afgelopen twintig jaar niet in geslaagd (of niet in geïnteresseerd geweest) om mensen met enige kwaliteit aan zich te binden of mensen met enig talent intern op te leiden.

Het was een pijnlijk gezicht, het rijtje kermisklanten dat de gewonnen Kamerzetels mocht gaan bezetten, en het inderhaast bij elkaar geveegde clubje mensen dat ministeriabel moest gaan zijn. Aan Schoof de taak er leiding aan te geven, maar als leiding geven niet wordt gedragen door souplesse en flair, maar zichzelf door voortdurend gestuntel en schutterigheid ondermijnt, is chaos onvermijdelijk. En daar waren we bijna wekelijks getuige van.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Geen gezamenlijke richting

Dat gebrek aan kwaliteit wreekte zich ook in de constructie die het kabinet vorm gaf. 'Extraparlementair' heette het, een kabinet met afstand tot de Kamer, een Kamer waarin de politiek leiders van de vier coalitiepartijen zitting namen, en die afstand zou het dualisme in ere herstellen en een einde maken aan decennia van stomvervelend monisme.

Maar 'extraparlementair' betekende niet dat een kabinet met plannen kwam die het aan een parlement voorlegde dat die plannen vrij en onverveerd op hun merites zou beoordelen. Het betekende dat de vier politiek leiders akkoorden in elkaar draaiden en die aan de betrokken, vaak zichtbaar geschrokken vakministers ter uitvoering overhandigden. Het kabinet werd nooit een kabinet met iets van een idee, of een begin van een vermoeden, over een gezamenlijke richting en gezamenlijke doelstellingen, maar een door een rafelig touwtje van eigen belang en partijbelang bij elkaar gehouden viertal, volstrekt heterogene partijen.

Obstructie

Tegenover zo'n zwak clubje uitvoerders van de macht is obstructie gemakkelijk succesvol. Die obstructie was er van binnenuit en van buitenaf. Van binnenuit door de wiebelige rol van NSC, dat een jaar lang getourmenteerd in Den Haag heeft rondgelopen, en vooral herinneringen oproep aan de middeleeuwse flagellanten: zichzelf geselende monniken die zo'n last van hun geweten hadden. 'Sabotage' noemde Wilders deze merkwaardige combinatie van gretigheid om mee te mogen regeren en gemoedsbezwaren op het moment dat die verantwoordelijkheid de plicht met zich meebracht om te leveren.

Er was daarnaast de eeuwige obstructie van het gezwaai met de teksten van internationale verdragen, waardoor alles bij voorbaat onmogelijk was of 'in strijd met de rechtstaat', en er waren de ambtenaren, het onbeweeglijke rotsblok in het hart van de macht dat zich meer aan de eigen zielenroerselen dan aan democratisch tot stand gekomen nieuwe verhoudingen en daaruit voortvloeiende nieuwe wensen gelegen laat liggen.

Het woord 'deep state' schijn je niet te mogen gebruiken, omdat dat woord onderdeel zou zijn van een wereldbeeld vol complottheorieën. Ik geloof niet in complottheorieën, ik geloof wel in het bestaan van domheid en van een linkse, totalitaire consensus. Die trad van de week nog naar buiten bij monde van de heren Bouwmans (VNG) en Huijnk (SCP): of de politiek er eens mee wilde ophouden om een stem te geven aan het gerechtvaardigde onbehagen van de bevolking. 'Ophitserij' zou dat zijn. Alsof de bevolking in werkelijkheid juist heel erg blij zou zijn met de woningnood en de migratiecrisis, maar daar dankzij hitsende politici ineens moeite mee zou hebben.

Al deze vormen van obstructie zijn de giftige uitvloeisels van gewetenspolitiek. Ook dat bleek deze week weer, in de nasleep van het debat van vorige week over de asielwetten van minister Faber. Met de aannames van die wetten leek [de eer nog een beetje gered](#). Maar toen kwam de linkse, links-

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

christelijke *framing*. Gaan we het nu meemaken dat we in een land komen te wonen waarin het verboden wordt om arme, ellendige, dakloze, onschuldige, zielige illegalen een kopje soep te geven? Dat nooit, riep iedereen, en ook NSC en zelfs de SGP gingen meeroepen: desnoods moest een novelle van de Eerste Kamer dit dreigende onrecht ongedaan maken.

Maar het gaat natuurlijk helemaal niet om een kopje soep. Het gaat om een wereldje, een hele [sector van organisaties](#) die uitgeprocedeerde asielzoekers met juridische bijstand, onderdak, toegang tot onderwijs, etc. helpt om illegaal in Nederland te blijven. Het gaat niet om een kopje soep maar om een agenda.

Middenpartijen geradicaliseerd

Na het mislukte experiment van het kabinet-Schoof hopen velen op een overwinning van 'het midden'. Maar het midden bestaat niet meer. Partijen die tot het midden behoorden, zoals de PvdA en het CDA, zijn definitief, gedirigeerd door hun geweten, naar links opgeschoven, radicaler dan ooit in hun geschiedenis.

We leven dus in een land van linkse obstructie, linkse *framing* en linkse beeldmisvorming - vorm gegeven door mensen die last van hun geweten hebben. Er zijn ook krachten die de staatsraison, het belang van de vrede en stabiliteit van de staat, centraal stellen, dwars tegen al het links en gelovig sentimentalisme in. Mogen deze krachten floreren en na de zomer voor een aangename verrassing zorgen.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat als donateur mogelijk. [Doet u mee?](#)
Hartelijk dank!

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Door [Arnout Jaspers](#) - 12 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#) - [Asiel](#) - [Henri Bontenbal](#) - [Migratie](#) - [Zorg](#) - [Defensie](#) - [Kabinetsval](#) - [Radicalisering](#) - [VN](#) - [Westen](#) - [Zelfhaat](#)

Eigenlijk had ik deze week een heel andere column willen plaatsen, over een Nederlands onderwerp waar ik een uitgesproken mening over had, maar dat moest natuurlijk eerst voor advies naar de Raad van State. Die column ziet u dus, met de nodige aanpassingen, over een maand of drie, vier verschijnen.

Daarom heb ik voor nu maar een internationaal onderwerp gekozen: waarom heffen we de Verenigde Naties niet op?

Na de Volkenbond de Verenigde Naties

Daar is een precedent voor: in 1946 hief de Volkenbond (*League of Nations*) zichzelf op. Deze club was in 1919 opgericht, kort na het einde van de Eerste Wereldoorlog, onder het motto 'nooit meer oorlog'. Nog geen twintig jaar later brak de Tweede Wereldoorlog uit, en toen die voorbij was, concludeerde de Volkenbond terecht dat ze volledig gefaald had, en trok daar de consequentie uit.

Geen nood, de opvolger stond al in de startblokken: de Verenigde Naties ging er nu voor zorgen dat er nooit meer oorlog kwam. Tachtig jaar later is de Derde Wereldoorlog weliswaar niet uitgebroken, maar dat is de verdienste van het nucleaire afschrikkingsevenwicht tussen de kernwapenmachten VS, Rusland, China, Frankrijk en Groot-Brittannië. Inmiddels zijn bij honderden regionale conflicten en

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

ationale oorlogen ongeveer evenveel doden gevallen als in WOII, maar wees gerust: in al die gevallen heeft de secretaris-generaal van de VN een dringend beroep gedaan op alle partijen om het geweld te staken. Soms zelfs meer dan eens!

De VN is inmiddels uitgegroeid tot een moloch waar minstens honderdduizend mensen voor werken, met een budget van ruwweg zestig miljard euro per jaar. Een duidelijk overzicht van hoeveel mensen de diverse VN-afdelingen in dienst hebben en waar ze hun geld precies aan uitgeven is nergens te vinden, maar dit is de ruwe schatting.

Eerlijkheidshalve moeten we wel onderscheid maken tussen de 'werkmaatschappijen' van de VN, zoals vluchtelingenorganisatie UNHCR (niet te verwarren met de corrupte, door Hamas geïnfiltreerde UNRWA, die uitsluitend Palestijnen helpt), gezondheidsorganisatie WHO of de FAO, de landbouwtak. Deze organisaties hebben veel medewerkers in het veld die echt werk doen, en die in principe een nuttige bijdrage leveren aan minder honger, onrecht en ziekte in de wereld.

44.000 werknemers

Maar de VN heeft ook een Secretariaat, met aan het hoofd de Secretaris-Generaal, momenteel Antonio Guterres. Wat stelt u zich voor bij een 'secretariaat'? Ik denk dan aan een kantoorachtige omgeving van twee of drie kamers met een systeemplafond, grijs vast tapijt op de vloer, vijf secretaresses, een kopieerapparaat annex printer op de gang en een geur van automaatkoffie.

Het Secretariaat van de VN, echter, omvat 44.000 werknemers die hun werkplek hebben in kolossale gebouwen in New York, Genève, Wenen en Nairobi. Dit Secretariaat 'ondersteunt' de werkmaatschappijen in het veld, produceert rapporten en bereidt de grote VN-conferenties voor, zoals de jaarlijkse klimaatconferentie en de Algemene Vergadering. Alleen al met dat laatste houden zich een paar duizend mensen fulltime bezig.

Terecht onderbuikgevoel

Daar komen dan nog de permanente diplomatieke vertegenwoordigingen van de circa tweehonderd lidstaten van de VN bij. Zelfs piepkleine landen als Burundi of de Seychellen hebben permanent tien à twintig diplomaten op dat hoofdkantoor in New York rondlopen, en grote landen als China of Duitsland een stuk of honderd. Naar schatting zijn dat op die vier hoofdkantoren in totaal zo'n tienduizend diplomaten, met een navenant aantal dienstauto's, ondersteunend personeel, beveiligers en huisvesting in de desbetreffende, peperdure wereldsteden.

U mag voor een keer uw onderbuikgevoel geloven: dit zijn voor minstens negentig procent bullshitjobs, volstrekt nutteloze, maar goudgerande carrièrepaden voor mensen met zeer beperkte talenten, maar met de juiste connecties in het thuisland.

Ik heb één keer als journalist zo'n VN-conferentie bijgewoond, in Wenen, van de IAEA (deze 'atoomwaakhond' is formeel geen VN-organisatie, maar daar komt het *de facto* wel op neer). De

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Algemene Vergadering van zo'n club is hoe ze in de hel zinloosheid en verveling organiseren. Een voor een mogen de lidstaten voor een driekwart lege zaal hun praatje doen: 'Geachte mevrouw de voorzitter van de Algemene Vergadering, allereerst, onze welgemeende felicitaties voor uw herbenoeming, met algemene stemmen, tot voorzitter van deze Algemene Vergadering....' Elke lidstaat weer opnieuw, en de IAEA heeft 180 lidstaten.

Naïef als ik toen was, verwachtte ik veel meer van de 'round table meetings', de volgens het programma 'informele' kleinere bijeenkomsten die over speciale onderwerpen gingen. Bij een van die informele meetings ben ik geweest. In een kleiner zaaltje zaten zo'n twintig delegaties om, inderdaad, een grote, ronde, althans elliptische tafel. Aan tafel zat het hoofd van elke delegatie, met achter zich op een rijtje stoelen 5 of 6 delegatieleden. De delegatiehoofden mochten om de beurt een vijf-minuten praatje doen: 'Geachte voorzitter, allereerst onze gelukwensen aan u met het organiseren van deze zeer waardevolle round table meeting..'

Life changing experience

Dat was al erg genoeg, maar de circa honderd maatpakken op de stoelen daarachter, elk met een salaris van, zeg, twee keer modaal, kwamen, geheel volgens protocol, helemaal niet aan het woord. Ook zag ik niemand van hen aantekeningen of geluidsopnames maken; hun enige taak was om zwijgend en roerloos naar de rug van de leider te staren, twee uur lang. Ook dat kun je een talent noemen.

Zelf ben ik na een uur die meeting ontvlucht, de parkeerplaats voor het gebouw op, die vol stond met zwarte Mercedes S-klasse dienstauto's. 'Waarom kunnen die mensen niet op de fiets of met de tram naar hun werk komen?', dacht ik, want de meesten woonden gewoon in Wenen.

Het was, zoals dat in het Engels heet, *a life changing experience*: ik besloot ter plekke om nooit meer naar zulke conferenties te gaan, en als journalist alleen nog met mensen te praten die echt werk doen. Ik bedoel niet dat de IAEA als zodanig nutteloos is: terwijl ik in dat conferentiecentrum rondhing, was Hans Blix in Irak op zoek naar de beruchte massavernietigingswapens die voor Bush jr. de tweede Irak-oorlog moesten rechtvaardigen. En Hans Blix zei toen hij terugkwam van zijn inspecties, voor het front van de camera's, immuun voor alle druk van de VS: 'Wij hebben niets van dien aard gevonden.'

Nederland is ongeëvenaard gul

De bureaucratie op het Secretariaat van de VN kost miljarden dollars per jaar en reken maar dat dit voor een groot deel wordt opgemaakt door praatjesmakers in die vier hoofdkantoren die alleen maar bezig zijn elkaar bezig te houden. Nederland betaalt daar naar rato van het bbp een verplichte bijdrage voor van zo'n 150 miljoen euro per jaar.

Echter, de Nederlander is (per hoofd van de bevolking) bovendien wereldkampioen *vrijwillige* bijdrage aan de VN. Ik wed dat u dat niet wist, dat u zo ruimhartig de heer Guterres en zijn club sponsort. Als land droegen we in 2022 vrijwillig meer bij (563 miljoen dollar) dan tweederde van de verplichte

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

bijdrage van de VS (708 miljoen dollar), en ruim meer dan de verplichte bijdrage van China (491 miljoen dollar). Drie keer raden wie toen minister van Financiën was: ex-VN-carrièrediplomaat Sigrid Kaag. Onze vrijwillige bijdrage ging in 2023 weliswaar omlaag, naar 328 miljoen dollar, waarmee we naar rato van de grootte van Nederland nog steeds ongeëvenaard gul zijn.

Open podium voor politieke bandieten

Uiteindelijk is dat maar geld. Een begroting kun je saneren, je eigen bijdrage kun je terugschroeven, reparatie is op dat punt mogelijk. Maar wat de reputatie van de VN onherstelbaar beschadigd heeft, is dat ze al decennia lang een open podium bieden aan alle schaamteloze hypocrieten en politieke bandieten die er op de wereld rondlopen. Het Westen betaalt meer dan de helft van de begroting van de VN, maar wordt keer op keer weggestemd door coalities van opportunisten die alleen hun eigen belang nastreven.

En zo mogen we dus genieten van het cynische VN-clowncircus dat het Libië van Gadhafi in 2003 tot voorzitter van de Mensenrechtencommissie benoemde; Saoedi-Arabië in 2024 voorzitter maakte van de VN-Vrouwenrechtencommissie, en Iran in 2023 aanwees als voorzitter van het VN-Mensenrechtenforum.

Dit is niet van vandaag of gisteren: in 1976 veroordeelde de VN de spectaculaire redding van de gijzelaars van de vliegtuigkaping in Entebbe als 'een ernstige schending van de soevereiniteit van Oeganda'. Oeganda werd toen geterroriseerd door de psychopaat en massamoordenaar Idi Amin, maar als VN moet je natuurlijk wel je prioriteiten op orde hebben: die reddingsactie werd door Israëliëse commando's uitgevoerd (waarbij de oudere broer van premier Netanyahu sneuvelde).

Westerse zelfhaat

Het hoofd van dit clowncircus, secretaris-generaal Guterres, horen we hier nooit over. Bijna dagelijks doet die een persbericht de deur uit waarin het Westen de morele maat genomen wordt over klimaatverandering, racisme of economisch egoïsme, en ondertussen blijft hij braaf handjes schudden met elke dictator en vrouwenonderdrukker die in New York zijn opwachting maakt.

Waarom pikken we dit nog steeds? Waarom faciliteren we duizenden mensen in maatpakken en dienstauto's om deze leugens een schijn van respectabiliteit te geven? Dat het Westen hiervoor blijft betalen, is een van die zonderlinge manifestaties van zelfhaat waar onze cultuur uniek in is.

(Bij nader inzien heeft dit onderwerp toch ook specifiek Nederlandse aspecten. U dient deze tekst daarom nadrukkelijk als een concept-versie te beschouwen, die nu naar de Raad van State gaat voor advies.)

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat als donateur mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Door [Eduard Bomhoff](#) - 12 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#) - [Asiel](#) - [Henri Bontenbal](#) - [Migratie](#) - [Zorg](#) - [Defensie](#) - [Kabinetsval](#) - [Radicalisering](#) - [VN](#) - [Westen](#) - [Zelfhaat](#) - [Woningbouw](#)

'De koe heeft in dit land meer ruimte dan de mens' - Pim Fortuyn. Hij schreef ook: 'Nederland heeft in de woningbouw veel weg van de vroegere Oost-Europese planeconomie... we bouwen de eenvormige huizen van het verleden in plaats van die van de toekomst. ...het roer moet drastisch om naar anarchistisch bouwen met veel groen en ruimte. Dat kan ook makkelijk, gezien het feit dat in de komende decennia veel landbouwgrond beschikbaar komt voor andere doeleinden' (*De derde revolutie!*, 1999, pagina's 126-7).

Wel, daar is niets van terecht gekomen. De landbouwgrond kwam vijf jaar lang, van 2019 tot 2024, beschikbaar, maar voor lelijke zonneparken, niet voor woningbouw. De trend in de woningbouw is precies in de omgekeerde richting dan waar Fortuyn op hoopte: woningen worden kleiner en de dichtheid van de bebouwing hoger. Den Haag bouwt nu al miniatuur 2-kamer flats van 29 m², en miniatuur 3-kamer flats van 40 m².

Gemis aan levensvreugde

Prof Phil Hubbard van Kings College Londen [waarschuwt](#) voor het verschil tussen heel klein wonen op het platteland of heel klein wonen in een grote stad. Stedelingen kunnen niet even hun beklemd woning verlaten en de natuur inlopen. En kunnen kinderen zich concentreren en hun schoolwerk maken in zo'n miniatuurwoning? Wat missen de bewoners aan levensvreugde wanneer hun woning te

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

klein is om royaal vrienden en familie te ontvangen? Prof Hubbard bespreekt voor en tegen van heel kleine woningen en verwijst ook naar verdere literatuur over risico's voor de gezondheid.

De drijvende kracht is duidelijk: de hoge grondprijzen voor woningbouw. Aan de ene kant slagen alle provincies er in om voor 60 eurocent per vierkante meter per jaar grond te pachten voor de aanleg van zonnepanelen. In elk jaar van de vijf jaar sinds 2019 werd meer dan 1000 hectare belegd met zonnepanelen. Een keer, in 2022, zelfs bijna 2000 hectare. Hadden al die gemeenten maar even snel toestemming gegeven om huizen te bouwen!

Aan de andere kant vragen gemeenten 300-800 euro per vierkante meter voor woningbouw. De duivelse logica is dat als de huizenprijzen steeds verder stijgen, daarmee automatisch de grondprijzen met hetzelfde volle bedrag omhoog gaan. Rechters stellen namelijk de grondprijs zó vast dat nieuwe grond plus bouwkosten van een nieuw huis gelijk uitkomen aan de verkoopprijs van een bestaand huis in dezelfde categorie.

Stel de bouwkosten zijn 2,5 ton, maar een ouder huis van dat type kost 6 ton, dan wordt de grondprijs voor de nieuwbouw vastgesteld op $6 - 2,5 = 3,5$ ton. Zo komt de pijn van duurdere huizen terecht bij alle huizenzoekers zonder rijke ouders, en de winst bij de grondeigenaren, vaak zijn dat trouwens de gemeenten.

Speculanten vertrekken bij normale prijzen

Woningbouw zou betaalbaarder worden met een ander systeem van bestemmingsplannen en grondwaarden, zodat gemeenten grond van de boeren kunnen aankopen tegen een prijs van dezelfde orde als wat zij nu betalen voor grond met bestemming zonnepark, natuur, of - ook een paar jaar de mode - grond 'teruggeven aan het water'.

Als zo'n nieuw systeem is ingevoerd, zullen speculanten zich terugtrekken uit de grondmarkt en reteren dus afspraken tussen boeren en gemeenten waarbij de boer natuurlijk recht heeft op een gegarandeerd, maar normaal financieel voordeel, en vergoeding van zijn investeringen. Speculanten zullen bij normale, niet opgeblazen, grondprijzen vertrekken uit de markt van landbouwgrond, en stoppen met duur dineren met de wethouder om te lobbyen voor een gunstig nieuw bestemmingsplan.

Hoe kunnen ze het bedenken?

Wat te doen binnen ons huidige systeem van grondwaardebepaling? De Tweede Kamer heeft daar vorige week mee geworsteld en een belangrijke motie aangenomen. Provincies en het Rijk gaan voortaan dwingen dat in elke provincie bij nieuwbouw drie op de tien woningen vallen in de categorie 'sociale huur', met dan ook nog drie of vier op de tien woningen in de 'midden huur' of als klein koophuis, gedefinieerd als niet duurder dan 405.000 euro. Nooit méér dan drie op de tien huizen dus in de 'vrije' sector. In alle provincies precies dezelfde voorschriften. Hoe kunnen ze het bedenken en doen alsof de situatie in Friesland hetzelfde is als in Zuid-Holland?

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

BBB, de partij die de meeste kennis en ervaring met grond moet hebben, stemde tegen de motie en werd daarin gevolgd door VVD, NSC en 'klein rechts' (FvD, SGP en JA21). Maar de PVV van Wilders stemde mee met heel links en dus werd de motie aangenomen.

Nog meer overleg en vertraging

Gemeenten moeten nu met elkaar en met de provincie twisten over wie wat moet doen om de provinciale norm te halen. Nog meer overleg en nog meer vertraging. Alle driehonderd gemeentes moeten proberen winst op hun grondpositie te combineren met rijkssteun voor sociale woningbouw - zoiets kost uitvoerig overleg. Gemeenten zullen ook terecht claimen dat ze niet allemaal gelijk zijn: reden voor nog meer overleg en bureaucratische interventie van de VNG.

Minister Mona Keijzer zegt nu dat ze al blij zou zijn als ze de tijd voor planning en bouw met de nieuwe wet voor 'regie' in de volkshuisvesting terug kan brengen van tien tot zeven jaar. En zo'n verschil in bouwtijd met de vlotte aanleg van zonneparken ligt niet aan de bouwers - die staan graag klaar om snel te bouwen - maar aan jarenlang overleg en onderhandelen tussen gemeenten, provincies en Rijk.

Pim Fortuyn kwam drie jaar later nog een keer terug op de woningbouw en schreef in 2002: 'Wat de woningbouw betreft is ons land nog steeds een socialistische Oost-Europese planeconomie van voor de val van de Muur in november 1989... Woningen met een enigszins eigen karakter zijn vrijwel onbetaalbaar geworden voor de nieuwkomers' (*De puinhopen van acht jaar paars*, pagina 120).

Pim Fortuyn pleitte als wetenschapper voor meer vrijheid in de woningbouw. Voor een politicus is dat veel moeilijker, maar toch hield de onvervaarde politicus Fortuyn daar krachtig aan vast in de laatste maanden van zijn wreed afgebroken leven.

Vrijheid is de enige weg naar snel en veel bouwen

Voor politicus Geert Wilders is een stem tegen deze communistische dwang in de woningbouw kennelijk onhaalbaar. Hij moet inschatten dat huurders bij de PVV en hun kinderen voordeel zien bij zo'n motie. Wilders zal wellicht ook rekenen dat PVV-stemmende eigenaars van een bescheiden eigen woning bezorgd kunnen zijn dat hun huis waarde verliest bij bouw van veel nieuwe koopwoningen in hun gemeente. Maar toch is meer vrijheid de enige weg naar snel en veel bouwen.

Hadden de gemeenten maar net zo snel bouwgrond verworven als ze tussen 2019 en 2024 presteerden met zonneparken! Met daarbij verstandige afspraken met de bouwers over groen in iedere straat en ruimte voor winkels, scholen en horeca, zodat mensen minder hoefden te reizen (Fortuyn legde daar ook veel nadruk op). Dan was honderdduizend mooie woningen per jaar wel gelukt.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat als donateur mogelijk. [Doet u mee?](#)

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Hartelijk dank!

Door [Rik Smits](#) - 12 juli 2025

Geplaatst in [Lobbycratie](#) - [NGO's](#) - [Marine](#) - [Staatssteun](#) - [Activisme](#) - [GroenLinks](#) - [Klimaat](#) - [Milieu](#) - [Asiel](#) - [Henri Bontenbal](#) - [Migratie](#) - [Zorg](#) - [Defensie](#) - [Kabinetsval](#) - [Radicalisering](#) - [VN](#) - [Westen](#) - [Zelfhaat](#) - [Woningbouw](#) - [Mensenrechten](#) - [Mode](#)

Natuurlijk haar is een mensenrecht', kopte *de Volkskrant* op 30 juni boven een artikel over de gewoonte van zwarte vrouwen in de westerse wereld om hun kroeshaar te 'relaxen' ofwel chemisch te ontkroezen, een begrip dat ik tot dan toe alleen maar als 'straighten' kende. In het artikel zelf staat het net even iets anders: 'Je haar op een natuurlijke manier dragen is een mensenrecht, alleen zwarte vrouwen wordt dat recht ontnomen.' Surinaamse vrouwen vertellen erin over de druk die ze ervaren om hun Sub-Saharaans kroezende haardos aan de blanke westerse norm te laten voldoen, desnoods ten koste van hun gezondheid. Om goed tevoorschijn te komen bij een sollicitatie, omdat kroesvlechtjes in de balletwereld niet gepruimd worden, of omdat...

Opnieuw: ik, blank, bevoorrecht en man, zou er niet opgekomen zijn. Ontkroesd haar herinner ik me in eerste instantie van de Supremes en Ike en Tina Turner, en ik vond het, toen in mijn toenmalige tienerhoofd het kwartje eenmaal gevallen was, eerlijk gezegd maar helemaal niks. Maar verder dacht ik er niet over na.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Politieke draai

Nu is het medisch ongezonde aspect van het ontkroezen op zich niet bijzonder. Van botoxbehandeling tot bilimplantaat, van korset tot krulpermanent en van lippenstift tot lotusschoentjes vormt het hele cosmetisch-industriële complex al meer dan vijfduizend jaar lang één grote aanslag op de fysieke gezondheid van voornamelijk vrouwen in alle culturen.

Wat de klacht van de vrouwen hierboven opmerkelijk maakt, is de politieke draai die ze eraan geven. 'Er worden miljarden verdiend aan producten die zwarte mensen gebruiken om aan een onmogelijke norm te voldoen', citeert *de Volkskrant* Milouska Meulens, oud-presentatrice van het *Jeugdjournaal*. En de Surinaamse activiste Mireille Liong veronderstelt zelfs een verband met doorwerking van de slavernij: 'De schaamte voor kroeshaar, de drang ons natuurlijke haar te verbergen, het is van generatie op generatie doorgegeven.'

In zo'n vibe kom je dezer dagen inderdaad al gauw bij een geschonden mensenrecht uit. Maar ontevredenheid met en schaamte over je uiterlijk zijn, net als uit alle macht proberen aan onmogelijke normen te voldoen, gevoelens waar alle mensen, tot en met de meest gezegende exemplaren (maar wie zijn dat?), gebukt onder gaan - ook de stoere wie-doet-mij-watters.

Mensen, ook zij die de strijd opgegeven hebben, generen zich stiekem voor hun al dan niet vermeende vetrollen of schriele postuur, voor hun te steile of te gekrulde, te rode of te muizige haar, voor hun overvloedige lichaamsbehaaring of juist gebrek daaraan, voor te grote of te kleine tieten, hun onbescheiden leuter dan wel potloodpikkie, voor sproeten, flaporen, klotsknieën, voetbalkuiten, kromme vingers en O-benen, voor dunne of juist dikke lippen, voor neuzen in alle vormen en maten, en ga zo maar door. U ook.

Niets te maken met mensenrechten

De reden van al dat leed over niet zelden denkbeeldige tekortkomingen is dat ons zelfbeeld minder afhangt van het kille, objectieve glas van de spiegel dan van de mensen om ons heen. De ene pijler ervan is reputatie, dat wil zeggen: wat anderen van ons vinden. De andere, nog belangrijker, is gezicht: wat wij denken dat anderen van ons vinden. Voldoen we voor ons gevoel in hun ogen wel voldoende aan de geldende normen? Daarbij zijn minderheden altijd in het nadeel, want de norm is als het om uiterlijk gaat bijna altijd de grootste gemene deler. En die is in de westerse wereld nu eenmaal (nog) blank zonder kroeshaar.

De frustratie van de kroesharige minderheid is dus begrijpelijk, evenals hun gevoel dat er op ze wordt neergekeken en het daaruit voortkomende verlangen om zo goed mogelijk aan de heersende norm te voldoen. Maar ook al zou elke vorm van discriminatie, racisme en superioriteitsdenken per morgenochtend verdwijnen, dan zou dat in dit opzicht niets veranderen. Met mensenrechten heeft het al helemaal niets te maken. Voorgeven dat dat wel zo is, trivialeert hun belang en ondergraaft het draagvlak ervan.

Krakkemikkig beleid ontnemt zicht op coronavirus (en over hoe het ook kan)

Dat is ernstig, zelfs gevaarlijk, omdat mensenrechten zoals wij die kennen en koesteren de kern vormen van het verlichte westerse denken waarop onze hele maatschappij berust, maar allerminst vanzelfsprekend zijn. Ze werden voor het eerst expliciet geformuleerd in de Amerikaanse *Onafhankelijkheidsverklaring* van 1776 en de Franse *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* van 1789. In beide verklaringen staan het individu en de vrijheid en gelijkwaardigheid van iedereen centraal, evenals ieders recht op bescherming door de staat en het recht om zich tegen onderdrukking te verzetten. Onze hele democratie is erop gebouwd, net als de rechtsstaat - en daarmee onze complete samenleving.

Mensenrechten in hedendaagse zin behoren tot de nasleep van de Tweede Wereldoorlog. De wereld had gezien wat een ideologie gebaseerd op het idee van kwalitatieve rassenverschillen had aangericht en besloot: dat nooit meer. Daarmee kreeg het verlichtingsleerstuk van de gelijkwaardigheid van alle mensen de status van onaantastbaar dogma. Het ging vergezeld van een hele reeks mensenrechten, en werd verwoord in de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* van de VN uit 1948, en het *Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens* (EVRM) uit 1950.

Verwater de mensenrechten niet

Het bleek in het Westen en indirect ook daarbuiten een gouden greep. We werden welvarender, vrijer en veiliger dan ooit. Maar het was ook een stuk typische overwinnaarswetgeving, dat buiten de westerse wereld weinig weerklank vond en vindt. Vooral collectivistische culturen zien er niets in, terwijl de naoorlogse Westerse dominantie taant. Dan helpt het niet om het complex van mensenrechten te verwateren met secondaire of onhaalbare zaken als een universeel recht op geluk, een kind (allebei al bepleit) of kroezend kroeshaar.

Wynia's Week verschijnt drie keer per week, 156 keer per jaar, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk. Doet u weer mee, ook in 2025? Kijk [HIER](#). Hartelijk dank!